

**Návrh na určenie Národného lesníckeho centra, štátnej príspevkovej organizácie zriadenej
Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, ako priamo určeného
prijímateľa prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti**

Za priamo určeného prijímateľa v rámci Komponentu 5: Adaptácia na zmenu klímy Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky, Investície č. 2: Budovanie lesov odolných voči zmene klímy (Building forests resilient to climate change), ktorého vykonávateľom je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len MPRV SR“) sa navrhuje určiť Národné lesnícke centrum (ďalej len „NLC“) v nadväznosti na Návrh základných východísk pre zmenu Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky, ktorý bol vládou Slovenskej republiky vzatý na vedomie uznesením vlády Slovenskej republiky č. 24 z 15. januára 2025, a v nadväznosti na uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 141 z 19. marca 2025, ktorým bolo MPRV SR určené za vykonávateľa investícií a reforiem pre časť Komponentu 5: Adaptácia na zmenu klímy, Investícia 2: Obnova a pestovanie lesov odolných voči klimatickej zmene Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky.

NLC komplexne, s celoslovenskou pôsobnosťou, zabezpečuje úlohy lesníckeho výskumu, hospodárskej úpravy lesa, zisťovania a monitorovania stavu lesa, lesníckej informatiky, hospodársko-úpravníckeho plánovania, tematického štátneho mapového diela s obsahom lesného hospodárstva, vzdelávania a poradenstva pre potreby lesného hospodárstva. Hlavné činnosti NLC majú priamu oporu v platnej národnej legislatíve a v rámci rezortu zo zákona zabezpečuje celý rad špecializovaných činností a správu niekoľkých národných informačných systémov, dátových zdrojov, referenčných registrov a služieb, a to najmä v súlade so zákonom č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov, zákonom č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení neskorších predpisov.

NLC pre MPRV SR vypracováva odborné úlohy zamerané na aktuálne témy v lesnom hospodárstve. NLC je pevne ukotvená medzi organizáciami rezortu pôdohospodárstva a pravidelne s nimi spolupracuje. Zároveň má NLC dlhoročné skúsenosti s realizáciou domácich aj medzinárodných projektov. Vzhľadom na toto postavenie NLC v rámci rezortu pôdohospodárstva je najvhodnejšou organizáciou pre realizáciu danej investície.

NLC, štátna príspevková organizácia zriadená MPRV SR, ako národná odborná autorita pre oblasť lesného hospodárstva zabezpečí poskytnutie dotovanej služby pre obhospodarovateľov lesa prostredníctvom poskytovateľov služby. Pomoc, na ktorú sa vzťahuje povinnosť preukázania stimulačného účinku, bude poskytnutá prijímateľom (NLC) na základe žiadosti o poskytnutie pomoci, ktorú predloží obhospodarovateľ lesa NLC pred začatím prác.

Vykonávateľom investície je MPRV SR. Táto investícia umožní realizovať adaptačné opatrenia, ktoré sú predpokladom udržania zásob a plnenia ekosystémových služieb lesov. Cieľom tohto opatrenia je vybudovať odolné lesy prispôbené dôsledkom zmeny klímy. Investícia pozostáva z vykonávania súboru činností zameraných na zakladanie a pestovanie lesov, ktoré sú rozmanité, pokiaľ ide o druhy, genetiku, vek a priestorové zloženie, a ktoré sa obhospodarujú podľa prístupu hospodárenia založeného na trvalej obnove lesa v rámci zastrešujúcej koncepcie udržateľného obhospodarovania lesov. Účelom investície je na lesných pozemkoch, pre obhospodarovateľov lesa zabezpečiť formou dotovanej služby súbor činností zameraných na pestovanie zmiešaných rôznorodých (viacdruhových) a rôznovekých lesov s viacetážovou priestorovou štruktúrou s cieľom zabezpečenia biodiverzity v lesoch s dobrou statickou stabilitou, odolnosťou a rezilienciou v podmienkach predpokladaných zmien klimatických faktorov, ktorými sú najmä nárast teploty, pokles zrážok, a nárast výskytu extrémnych meteorologických javov.

Podporované aktivity sa budú realizovať len na lesných pozemkoch. Vylúčené budú oblasti sústavy Natura 2000, 4. a 5. stupeň chránených území podľa slovenskej legislatívy a oblasti s registrovaným výskytom druhov hlucháňa hôrneho.

Zmena klímy prebieha a prejavuje sa aj v lesoch Slovenskej republiky rozsiahlym poškodením lesov s prevahou ihličnatých drevín, predovšetkým smreka, najmä v regiónoch Tatry, Kysuce, Orava, Spiš, Záhorie, ale aj inde (Osrblie, Malé Karpaty, Horná Nitra). V 90-tych rokoch sa vzostup poškodenia lesov pripisoval imisnej záťaži, od 90-tych rokov, kedy problém imisií ustúpil, je zmena klímy považovaná za hlavný faktor nárastu poškodenia lesov na Slovensku. Vzhľadom na známe mechanizmy pôsobenia klimatickej zmeny na lesné ekosystémy a lesné dreviny sa dá očakávať nárast jej negatívneho pôsobenia na lesy aj v ďalších regiónoch, a to až dovtedy, kým reštrukturalizácia lesov nedosiahne stav novej rovnováhy s klimatickými podmienkami a extrémnymi prejavmi počasia.

Obnova a pestovanie lesov odolných voči klimatickej zmene je dôležitá aj v súvislosti s plánovanými krokmi Európskej komisie pre dosiahnutie uhlíkovej neutrality a záväzkami jednotlivých členských krajín Európskej únie bude potrebné súčasné zachyty CO₂ v lesoch zvýšiť. V posledných rokoch však v dôsledku vývoja vekovej štruktúry a drevinového zastúpenia v lesoch na Slovensku a vysokého podielu asanačných ťažieb je pre dosiahnutie odpovedajúcich cieľov v problematike zachytov CO₂ nevyhnutná dodatočná podpora v oblasti lesov. Hoci najväčšia zásoba organického uhlíka je v pôde, najvýznamnejšia z hľadiska dynamiky a možností ovplyvnenia je zásoba v biomase (drevnej hmote).

Lesné hospodárstvo môže prispôbiť hospodárenie v lesoch meniacim sa podmienkam na národnej, regionálnej a globálnej úrovni.

Mitigačné opatrenia môžu zmierniť prejavy zmeny klímy cestou zvýšenia zásob uhlíka v lesoch (postupné zvyšovanie lesnatosti územia, zvyšovanie zásob dreva v lesoch), uskladnením uhlíka vo výrobkoch z dreva s dlhou životnosťou, a/alebo náhradou fosílnych palív lesnou biomasou.

Adaptačné opatrenia majú prispôbiť lesy novým podmienkam metódami lesníckych odborov genetika a šľachtenie lesných drevín, pestovanie a hospodárska úprava lesa, ochrana lesa, lesnícka politika.

Výmera lesných pozemkov v roku 2022 bola 2 029 820 ha (zdroj: Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2024). Pre lesné hospodárstvo je dôležité realizovať adaptačné opatrenia, ktoré sú predpokladom udržania zásob dreva v lesných porastoch a plnenia ekosystémových služieb lesov.

Merateľným cieľom tejto investície je obnoviť a pestovať les odolný voči klimatickej zmene na výmere 31 069 ha. Výmera hektárov bola určená na základe odporúčaných hospodárskych opatrení z Programu starostlivosti o lesy modifikovaných v kontexte adaptácie lesov na zmenu klímy.

Konkrétne ide o činnosti v rozsahu:

- Umelá obnova lesov s rozlohou 1 972 ha;
- Posilnenie prirodzenej obnovy lesov s rozlohou 188 ha;
- Ochrana porastu mladých lesov s rozlohou 15 421 ha;
- Pestovanie mladých lesných porastov s cieľom zabezpečiť druhové a priestorové zloženie na ploche s rozlohou najmenej 9 166 ha;
- Prvé prerieďovanie do 50 rokov na ploche s rozlohou maximálne 4 322 ha.

V rámci implementácie opatrenia budú realizované:

Miestne preventívne činnosti malého rozsahu proti prírodným rizikám:

- a) preventívne opatrenia proti pôsobeniu biotických škodlivých činiteľov v lesoch (hmyz, huby), ktoré môžu spôsobiť veľkoplošné poškodenie lesov s ich následným rozpadom;
- b) preventívne opatrenia zamerané na adaptáciu lesov na klimatickú zmenu a ochranu lesných porastov pred škodami spôsobenými raticovou zverou, ktorými sú:
 - spolupôsobenie pri prirodzenej obnove lesa (okrem dreviny smrek v IV. a nižšom vegetačnom stupni) na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
 - umelá obnova lesa na obnovovaných plochách na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
 - umelá obnova lesa pod clonou materského porastu na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
 - oploenie lesných kultúr do 5 rokov od roku obnovy lesa na holine;
 - oploenie lesných porastov pri realizácii obnovy lesa;

- plecie ruby;
- prečistky;
- ochrana jednotlivých stromov proti zveri (mechanická, chemická - na prírodnej báze, biologická alebo kombinovaná);
- ochrana proti burine vyžínaním;
- celoplošná príprava pôdy;
- prvé prebierky do 50 rokov;
- vyvetvovanie pri prečistkách;
- vyvetvovanie pri prebierkach.

Činnosti zamerané na obnovu lesohospodárskeho potenciálu, ku ktorého poškodeniu došlo v dôsledku požiarov, prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, ktoré možno prirovnať k prírodnej katastrofe, iných nepriaznivých poveternostných udalostí, výskytu škodcov rastlín, katastrofických udalostí a udalostí súvisiacich so zmenou klímy:

- a) spolupôsobenie pri prirodzenej obnove lesa (okrem dreviny smrek v IV. a nižšom vegetačnom stupni) na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
- b) umelá obnova lesa na plochách po pôsobení škodlivých činiteľov, na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
- c) umelá obnova lesa pod clonou materského porastu na zvýšenie odolnosti, rozmanitosti a biodiverzity obnovovaných lesných porastov;
- d) oploenie lesných kultúr do 5 rokov od roku obnovy lesa na holine;
- e) oploenie lesných porastov pri realizácii obnovy lesa;
- f) plecie ruby;
- g) prečistky;
- h) ochrana jednotlivých stromov proti zveri (mechanická, chemická-na prírodnej báze, biologická alebo kombinovaná);
- i) ochrana proti burine vyžínaním;
- j) celoplošná príprava pôdy;
- k) vyvetvovanie pri prečistkách;
- l) ochranné opatrenia proti pôsobeniu biotických škodlivých činiteľov v lesoch (hmyz, huby), ktoré môžu spôsobiť veľkoplošné poškodenie lesov s ich následným rozpadom.

Adresát

Obhospodarovatelia lesov, ktorí obhospodarujú štátne lesné pozemky a zabezpečujú správu lesných pozemkov.

Hlavnou úlohou podniku LESY Slovenskej Republiky, š. p. (ďalej len „LESY SR“) je spravovanie lesného a iného majetku vo vlastníctve Slovenskej republiky. V zmysle Obchodného zákonníka je hospodárskou organizáciou s právom trvalej podnikateľskej činnosti, trvalou prevádzkovou výrobou a obchodom. LESY SR má oprávnenie na poskytovanie služieb, prác a ďalšej činnosti s cieľom získania trvalého zdroja finančných príjmov. LESY SR je štátnym podnikom na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov, čím získal štatút podniku strategického významu, resp. prirodzeného monopolu v rámci Slovenskej republiky.

Súčasnú Vojenskú lesy a majetky Slovenskej republiky, š. p. so sídlom v Pliešovciach (ďalej len „VLM SR“) plnia potreby efektívneho a ekologického obhospodarovania lesnej a poľnohospodárskej pôdy vo vojenských výcvikových priestoroch armády Slovenskej republiky.

LESY SR a VLM SR budú mať podľa Systému implementácie POO postavenie partnera.

Štátna pomoc

Táto investícia obsahuje štátnu pomoc a je vypracovaná schéma štátnej pomoci.

Lesné hospodárstvo je širokým odvetvím ľudskej činnosti, ktoré sa zaoberá udrzaním a zveľadením lesov a poskytovaním úžitkov vlastníkom i spoločnosti. Lesy sú polyfunkčné, t. j. majú v krajine nielen hospodársky potenciál, ale sú aj najvýznamnejšou zložkou prírodného prostredia, nenahraditeľným stabilizátorom rovnováhy krajiny; majú viacnásobný krajinnno-ekologický, kultúrny, sociálny a environmentálny význam. Sú zdrojom dreva, poskytujú rekreačné možnosti a prostredie pre voľne žijúce rastliny a živočíchy, chránia zdroje vody a pôdy, zachytávajú znečistenie vzduchu. Podporujú zamestnanosť, tradičné využívanie krajiny, ako aj biologickú rôznorodosť. Lesné hospodárstvo tvorí jeden z hlavných pilierov trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti, najmä vidieka, prostredníctvom zabezpečenia kvality života ekologicky udržateľným a sociálne inkluzívnym rastom.

Všetky činnosti budú pripravované a realizované s rešpektovaním zásady „významne nenarušiť“. Komponent prispieva k adaptácii i mitigácii zmeny klímy, bude viesť k zvýšeniu zadržiavania vody a k vyššej ochrane biodiverzity. Činnosti nie sú materiálno náročné a nebudú viesť k významnému zvýšeniu produkcie odpadov či znečisťujúcich látok.

Viac informácií o kritériu „výrazne nenarušiť“ je pri každej jednej reforme a investícii.

Realizácia investície Budovanie lesov odolných voči zmene klímy (Building forests resilient to climate change) a dosiahnutie merateľného cieľa sa vykoná do 30. 06. 2026, prostriedky mechanizmu sa poskytujú na základe priameho vyzvania v zmysle § 12 ods. 1 písm. c) zákona č. 368/2021 Z. z. o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.